

EMINESCU ȘI TÎRGOVIȘTEA

EUGEN FRUCHTER, GABRIEL MIHĂESCU

Vechea capitală a Munteniei se poate mândri, printre altele, cu aportul său substanțial la dezvoltarea literelor românești. Alături de scriitorii născuți în acest oraș și de cei care au trăit și creat un timp aici, împrejurările vieții au făcut ca și alte personalități literare să-și lege numele de Tîrgoviște. Printre aceștia, la loc de cinste se află marele nostru poet Mihai Eminescu.

Refăcînd drumurile Luceafărului, cercetătorii au stabilit că prima sa trecere prin județul Dîmbovița datează din vara anului 1866, cînd poetul — aflat în drum spre București, venind de la Blaj — a străbătut localitățile Găești și Titu¹.

Deși sărace, informațiile documentare referitoare la biografia poetului ne permit să admitem că acesta a venit mai tîrziu și în Tîrgoviște. Se știe că în intervalul cuprins între vara anului 1867 și pînă după 9 martie 1868 Mihai Eminescu a făcut parte din trupa de teatru Iorgu Caragiale — Daniil Drăgulici, în care poetul a fost nu numai sufler, ci, după împrejurări, și actor, poet dramatic, regizor, copietor de texte². Cu prilejul turneelor făcute în țară, trupa a poposit și la Tîrgoviște, așa cum se poate deduce dintr-o telegramă expediată din București de Iorgu Caragiale și adresată lui Vasilescu — antreprenorul Grădinii Parțacov din Tîrgoviște — prin care își anunță turneul³. Trupa lui Iorgu Caragiale

¹ Augustin Z. N. Pop, *Pe urmele lui Mihai Eminescu*, Editura Sport-turism, București, 1978, p. 79.

² G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, Ed. pentru literatură, București, 1964, p. 104—105; Ioan Massoff, *Eminescu și teatrul*, Editura pentru literatură, București, 1964, p. 43—64; Augustin Z. N. Pop, *op. cit.*, p. 84; Constantin-Liviu Rusu, A. Petrescu Vicoveanu, *Mihai Eminescu. Vreme trece, vreme vine...*, Ed. Junimea, Iași, 1970.

³ Biblioteca Academiei R.S.R., mss. 2696 (apud I. Massoff, *op. cit.*, p. 59). Grădina Parțacov se afla pe locul ocupat astăzi de pavilionul administrativ al Întreprinderii de utilaj petrolier*, situată pe actuala stradă 23 August, nu departe de Valul cetății. Ea este figurată și pe *Planul orașului Tîrgoviște și al împrejurimilor sale*, București, 1886, întocmit de D. P. Condurățeanu. Grădina a găzduit mai tîrziu și trupa lui I. D. Ionescu de la „Union“ (*Monitorul județului Dîmbovița, mai 1887*); hanul Parțacof aparținuse unui Vasile Cristu pînă în 1906 (cf. *Scrisori către Ibrăileanu*, Ed. Minerva, București, 1971, II, p. 118).

a fost în localitate și în anii următori⁴, ceea ce ne întărește convingerea că aceasta a putut fi prezentă la Tîrgoviște și în anul 1867, imediat după expedierea telegramei.

Tradiția intelectuală locală păstrează, dealtfel, amintirea unor vizite ale poetului la via din Viforita (în hotarul orașului) a ceasornicarului Carol Toth⁵.

Istoria orașului este evocată în mai multe articole atribuite lui Mihai Eminescu. Astfel, în serialul [„*Se vorbește că în Consiliul...*“], apărut în „*Curierul de Iași*“, nr. 125—130 din noiembrie 1876, el menționează reședința țirgovișteană a Mitropoliei Ungrovlahiei, ca și tipărirea la Tîrgoviște a „*Îndreptării legii*“ în anul 1652⁶.

Prețuirea acordată de poet noii reședințe de scaun întemeiate de Mircea cel Bătrîn, pe care o consideră un simbol al luptei unite a românilor și a celorlalte popoare asuprite din această parte a Europei, rezultă din analiza făcută în articolul „*Boierii de odinioară*“. El crede că politica lui Ștefan cel Mare de a uni creștinătatea contra Semilunii își are sorginea în faptul că acesta ar fi copilărit la Curtea de Argeș și la Tîrgoviște, unde a fost educat în tradiția rezistenței antiotomane inițiate de bătrînul voievod⁷, evocat cu atîta admirație în „*Scrisoarea a III-a*“.

Și în alte incursiuni ale poetului în istoria Țării Românești sint creionate unele momente din trecutul Tîrgoviștei. În articolul „*Mihai Viteazul și Matei Basarab în ochii liberalilor*“, el este conștient de faptul că în această cetate domnia putea găsi un refugiu mai sigur în fața amenințării otomane, invocînd în sprijin și descrierile lui Paul de Alep din anul 1654⁸.

Din aceeași cetate pleca spre Ardeal regenerarea națională în secolul al XVII-lea, cum precizează poetul în articolul „*Cine determină sourta României?*“, unde abordează și etimologia toponimelor „Tîrgoviște“ și „Dimbovița“⁹.

Județul Dimbovița este citat în articolul [„*Bătrînii noștri erau practici...*“] — publicat în „*Curierul de Iași*“, nr. 74 din 4 iulie 1876 — ca avînd 94 256 locuitori în anul 1840, număr preluat dintr-o statistică agricolă din care Eminescu reține și faptul important că în anii 1837—1839 s-a deschis „drumul în Plaiul Ialomiții, spre Brașov“¹⁰.

⁴ Arh. St. Dimbovița, fondul Primăria Tîrgoviște, dos. 57/1872, f. 2, 8 (12 aprilie-10 mai 1872); dos. 15/1884, f. 16, și dos. 62/1884.

⁵ Informația ne-a fost transmisă de prof. Dumitru-Titi Popescu, născut la 1907 în Tîrgoviște. Un meșter ceasornicar numit Carol Toth se afla în evidența Inspectoratului Muncii din Tîrgoviște la 29 septembrie 1922 (Arh. St. Dimbovița, fondul Inspectoratul muncii, dos. nr. 8/1922—1923, f. 42).

⁶ M. Eminescu, *Opere*, IX, *Publicistică. 1870—1877*, Editura Academiei R.S.R., București, 1980, p. 258—259.

⁷ M. Eminescu, *Opera politică. II. 1880—1883*, ediție îngrijită de prof. I. Crețu, Editura „Cugetarea — Georgescu Delafras“, București, 1941, p. 193—194.

⁸ *Ibidem*, p. 198—199; descrierea este reluată și în articolul „*Pătura superpusă*“ (cf. M. Eminescu, *Opere complete*, Librăria românească, Iași, 1914, p. 573—574).

⁹ *Idem*, *Opera politică. II*, p. 225, 292, 323.

¹⁰ *Idem*, *Opere*, IX, p. 575—577.

Într-un serial intitulat „*Revista statistică*“, apărut în nr. 90—93 din 15—22 august 1876 ale aceleiași publicații ieșene, tânărul redactor prezintă și comentează sporul natural al populației județului nostru în intervalul 1870—1874 ¹¹.

Prețuirea datelor statistice rămâne constantă și în perioada bucureșteană a activității sale publicistice. Astfel, în mss. 2256 și 2270, care vor sta la baza unui articol din „*Timpul*“, apărut la 1 noiembrie 1881, Eminescu este preocupat de sporul populației rurale, inclusiv din județul Dimbovița, în anul 1877 față de 1859 ¹².

În creația poetului întâlnim referiri și la alte două localități ale județului Dimbovița, Pucioasa și Bezdead.

În încheierea articolului său „*Economia națională și d. A. Vlădescu, doctor în drept, doctor în medicină*“, apărut în „*Curierul de Iași*“ din 7 iulie 1876, publică o scrisoare-pamflet expediată din Tîrgoviște, în care sînt menționate Băile Pucioasa ¹³.

Un manuscris eminescian păstrează transcrierea în mai multe variante a baladei „*Maria cea bălaie, frumoasa din Besdad (Bezdat)*“, avînd ca temă o întîmplare reală cîntată anterior de Anton Pann, Cezar Bolliac și înregistrată și de J. A. Vaillant ¹⁴. Alte referiri sînt despre toponimul Mărgineni și hidronimul Ialomița ¹⁵.

În peregrinările genialului poet trebuie, deci, înscris ca popas — cel puțin spiritual — și județul Dimbovița, de numele căruia se leagă și o serie de personalități istorice, ale vieții politice și culturale, pe care Eminescu le evocă în opera sa ¹⁶.

¹¹ *Ibidem*, p. 606—607.

¹² Idem, *Opera politică*, II, p. 369, 388; *Fragmentarium*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981, p. 111—112.

¹³ Idem, *Opere*, IX, p. 148—149, 579.

¹⁴ Idem, *Opere*, VI, Editura Academiei R.S.R., 1963, p. 15, 455—461, 632, 640—641.

¹⁵ *Ibidem*, p. 367, 602.

¹⁶ N. Bidnei, E. Fruchter, *Figuri tîrgoviștene în opera lui Eminescu*, în „*Uzina și ogorul*“, Tîrgoviște, nr. 765 din 18 iunie 1964; Lazăr Dinescu, *Reflexe tîrgoviștene în opera lui Eminescu*, comunicare la Simpozionul prilejuit de aniversarea a 125 de ani de la nașterea poetului, Tîrgoviște, 25 ianuarie 1975.

Medalie de argint cu legenda : „*Michail Eminescu. 1849—1889*“, din colecția Eugen Fruchter, necunoscută autorilor (G. Buzdugan, Gh. Niculiță), catalogului „*Medalii și plachete românești. Memoria metalului*“, Editura științifică, București, 1971, p. 105—108. (Medaliile comemorative ale lui Mihai Eminescu) și p. 233—286 (Tablelul medaliilor și plachetelor românești bătute între anii 1600 și 1971). Neavînd pe revers nici o determinare spațio-temporală, credem că medalia a fost bătută în anul 1899, cu ocazia semicentenarului nașterii și a comemorării unui deceniu de la moartea poetului. Avem în vedere ortografia anterioară reformei din 1904, precum și datarea tradițională a momentului nașterii în 20 decembrie 1849 (dedusă pe atunci de biografii poetului din faptul că 2/15 ianuarie 1850 a fost data botezului).